

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ИЗЛАЗИ:

десетог, двадесетог и последњег
дана свакога месеца на табаку и по.

ПРЕТПЛАТНА ЦЕНА:

на год. 4. ф., на по год. 2. ф. на три
мес. 1. ф. Рукописи се не враћају.

О Л У Ј А.

Подижу се громовни облаци
Тутањ тутњи, громови се леме,
Облацима укретале муње.

Бит' ће чуда с дједова кожуна,
Живе ватре из мокра облака,
Из пушака Кситнијех рушака,
Из топова крушнијех јабука.

Тешко оном, тко конака нема,
Нити куће, нити кабанице,
Нити вранца на сред тјесна кланца,
Већ зла друга из зелена луга.

Тешко оном, тко конака нема,
А још теже сваком зулумћару,
Што отимље туђе достојање.

Ел кад дође од правде вријеме
Питат' ћемо своје зулумћаре:

„Камо, аго, наше достојање?

„Камо, аго, наша отчевина?

„Гдје је, море, жетва наше сјетве?

„Посијасмо, а да не жањемо!

„Је ли правда, да сиромах страда?“

Ог. Утјешеновић—Острожински.

МАЛА ГРОФИЦА.

Написао Октав Феље.

(Наставак.)

IV.

26 септембра.

На моју утеху нађох у књижници маркизовој све повесничке листине, које су ми требале. Те су листине заиста из старе манастирске писмарнице, и од особите су важности за породицу малујетову. Неки Гиљом Малује, човек веома племенит и витез, понови у средини XII. века цркву, с приволом своја четири сина Хига, Фулка, Жана и Томе, и установи, за спасење своје и сво-

јих предака душе, манастир у корист бенедиктинском реду, поклонив му, осим других ужитака и даћа, као чисту својину сељаке манастирске и десетину доходака му, половицу вуне и стада, три товара воска на годину, за тим поток, пустоселине, шуме и млин — *et molendinum in eodem situ*. Годио ми је кад сам читао у рђавој латинштини опис те пријатне околине. Од тада се ни у чем неје променила.

Основно је писмо од г. 1145. Из каснијих писама види се, да је манастир Розел имао у XII. веку неку врсту патријарха над свима заводима реда св. Бенедикта што се налажаху у то доба у покрајини, у Нормандији. Сваке се године састајао општи сабор бенедиктинског реда. Том је сабору председавао архимандрит розелски, а других десет манастира заступали су њихови достојанственици. Запт, радња, управа светска и духовна свију редовника те покрајине претресивани су и поправљани строгошћу, о којима записници тих наших црквених сабора дају сведочанство хвале вредно. Ти призори, пуни достојанства, збивали су се у овој манастирској дворани, која је данас тако ружно обезчашћена била.

Што се тиче писаних споменика, њима је веома богата та књижница, и то ми не да, да јако корачам напред у послу. Осим тога вихор светски, што бесни у маркизовом дворцу, стеже ме кад и кад у мојој независности; а уз то ми и честити моји домаћини отимају слободу, коју су ми једном руком дали. Као већина тако званих људи од света, нема тај свет, ни појма о трајном занимању, што заслужује да се зове послом, и један или два сахата пробављена у читању чине им се, као да је све, што може човек савладати за дан. — Не буните се, идите у своју самоћу и радите по вољи, — то ми вели сваки дан г. Малује; а за часак ето ти га опет на мојим вратима: Како, зар ви још радите? — Да, сада сам управо почео. — Како, до беса, та већ има пуна два сахата, што сте ту! Ви ћете се убити радњом, пријатељу мој, у осталом ваша воља... Гле, моја је жена у дворани... Када свршите посао ви ћете јој отићи у друштво, је л' те? — Хоћу, драге воље! — Али тек када свршите посао, то се разуме. — Па онда оде у лов или у шетњу крај мора, а мени се све врзе по глави, да ме чекају па ме прође воља на ваљан посао, и одем госпођи Малујетовици, коју обично затечем у великом разговору са својим жупником или Жакмаром: она буни мене, ја опет сметам њој, ал' се за то опет смешимо једно на другог.

Тако обично пролази време до подне. Јутром јашем с мар-

кизом, који ме тим хоће да поштеди, те не морам јахати у великом друштву. Вечером играм се виста, забављам се госпама и гледам, колико само могу, да поправим што сам покварио и да у њиховим очима изгубим ону медведину, коју сам натоварио себи на леђа; јер ја не марим ни за што оригиналнога на себи, а најмање за тако што. У озбиљним карактерима, када се тера до неке укочености и неучтивости према женским, има нешто што удара на дрвендеку, те не пристаје ни највећим умовима, а малене чини управо смешнима. Тада одлазим и радим до неко доба ноћи у књижници. То су ми најмилији часови.

Обично друштво у дворцу чине гости маркизови, којих бива множина у ово доба године, а за тим неколико особа из околине. Свима је главни задатак, да угађају што више малујетовој јединици кћери, која долази сваке године, да проведе јесен у својих родитеља. То је женска лепа, али као да је изрезана из мрамора. Са смртним људима забавља се с таким достојанством као да је краљица, а говори све речи од једнога слога и то презорно и дубоким гласом. Има томе дванаест година, како се удала за некога Енглеза у служби дипломатској, за лорда А..., човека исто тако лепа, али и без осећаја. Он на махове проговори жени енглеском речи од једне словке, а она му опет хладнокрвно одговори француском речи од једнога слога. Међу тим три мала лордића, вредна лавренсове кичице, врзу се око тога олимписког пара, утврђујући између та два народа тајно споразумљење, којег не виде обичне очи.

Други пар људи, готово исте знаменитости, долази нам сваки дан из једнога од оближњих двораца. То је некакав г. де Брељи, од старе гарде и присни пријатељ маркизев, жив старац и још красан кавалир, с малом капом на седој глави, која је ошишана као стрњика. Може бити да му је махна прирођена, што тако рећи пева кад говори а тако споро изговара речи, да је то готово неприродно. Иначе би био човек веома љубак, да га непрекидно не мори жестока љубомора, и још жешћи страх, да се не би опазила та слабост његова, која међу тим удара у очи целоме свету. Тешко се довити, како је човек таквих својстава и с толико памети могао у својој педесет и петој години узети жену, младу, лепу, а уз то, како ми се чини, креолку.

— Господин Брељи, — рече марки приказујући ме своме госту, — мој врли пријатељ, који ће бити без сваке сумње и ваш, и који ће вам исто тако без сваке сумње заврнути шију, ако му се станете жени удварати. — За Бога! пријатељу, одговори г. Брељи, смејући се тобоже шаљиво и ударајући гласом

на сваку реч по свом обичају, — за што ме приказујете овоме г сп дину као кака Отела из дољне Нормандске? Господин може сигурно... просто му је... а зна ће у осталом, где су томе послу границе... Шта више, господине, ево ми жене, па ми допустите да је и сам препоручим вашој позорности.

С тих речи мало затечен из неада, био сам ипак тако простодушан или некако злобн, те сам их прихватио од слова до слова. Пристанем дакле уз госпођу Брељиницу и почнем јој се удварати, држећи се у том и слу граница. Међу тим је нас њен муж сматрао чудноватим лицем. Видех, где му граорасте очи севају као усијан пепео; смејао се грохотом, кезио се, ногом танкао и прсте је натезао, уз злбно пуцање прстију. Господин Малује брзо ми при кочи, понуди ме партијом виста, и узе ме на страну. — Шта вас је снашло? рече ми. — Мене? Ништа. — Несам ли вас опоменуо. Мгло би бити свашта. Гледајте, Брељ ја. То је једина слаб ст тога јуначкога човека, и свако јој се прилагођује овде. Млим вас, да то чините и ви.

По тој слабости тога уљуднога човека жена му је осуђена у свету на вечит лазарет. Ратоборна природа мужа јој тим ће пре ударити громом онога, ко га навуче, а нико не мари да у лудо изгуби главу. Тога се сваки плаши, па за то су столице уз госпођу Брељиницу и с лева и с десна обично празне. у пркос свој њеној љупкости, у пркос оним великим креолским очима јј и у пркос оним тужним и пуним молбе погледима, који као да непрекидно говоре: Боже мој, зар ме нико не ће да наведе у напаст!

Ти ћеш помислити, да осамљеност, у којој на очиглед живи та јадна жена, мора бити довољно јемство сигурности за мужа јој. Боже сачувај! Његова лудост, што све ново и ново измишљава, зна и у томе пронаћи нов узрок сметњама. Пријатељу мој! рече јуче г. Малујету, ти знаш, да ја несам ни више ни мање љубоморан, него ли други; али ме ипак нешто узнемирује. Видиш ли ти, како нико око моје жене не облеће. — Шта те је опет сад снашло? — Без шале, и ти сам мораш признати, да то неје ствар природна! Моја је жена лепа, па за што јој се не удвар ју као другима? Ја ти и опет кажем да то неје чист посао!

Срећа и бог, и у добри час по друштвено питање, што и друге младе женске, које долазе у дворац, не чувају тако змајеви. Шта више неке, и међу њима две три парискиње, које овде пробављају празнике, тако се слободно понашају, тако гину за разкошом и тако претерују у кићењу, да прелазе све границе разборитости. Ти знаш, да ја слабо марим за живот, који

тако мало одговара мојим појмовима о дужностима женске, па било баш и женске од света; али ипак пристајем уз те гиздавке, што су изхланиле, шта више, њихово понашање чини ми се узором добра и самим светилом истине, кад слушах овде вечерима неке побожне матроне, где чантрајући, као каке вратарице, сипају на тај млади свет отров најподлије зависти, што је кадра надимати та окружна срца. Те су жене разјарене на све, што оне називају опачином, а то је младост, присталост, одличје, драж, једном речју на све, чега те добре жене више немају, или никада ни имале несу.

Међутим ма да ми те горопади, што се чине као да су невинне, ма да ми, велим, улевају гнушање према врлини, којој су тобоже заштитнице, (о, врлино колико се греши на твој рачун): то се ипак, на своју велику жалост, морам слагати шњима у једној тачци, те признати, да ми се бар у погледу једне од њихових жртава ти прикори и та опадања њихова чине да су праведна и заслужена. И сам анђео доброте морао би покрити лице пред савршеним узором од расипања, смушености и светске разузданости, што но му је име грофица Палмова, а презиме — мала грофица, — презиме доста неспретно, јер неје малена, него само ситна и витка. Госпођи је Палмовој двадесет и пет година, удовица је и живи зими у Паризу код своје сестре, а лети у Норманској код своје тетке госпође Понбријановице. Допусти, да скинем с врата најпре тетку.

Та тетка, од старе племићке крви, одликује се на први поглед двојаком заслугом: упорношћу својих наслеђених мњења и строгом побожношћу. То су две препоруке, којима не могу ништа приговорити. Свако стално начело и свако искрено осећање заслужује дан данас особито поштовања. Али ево, у зао час, чини ми се, да је госпођа Понбријановица од оних великих богомољака, које су ти веома слабе хришћанке, које мисле, да су с неколико ситнарија, што их изврше па се њима још смешно поносе, обавиле све дужности хришћанске и државне, а то баш чини, те не могу да набаве себи присталица. Те су ситнарије довољне савести јој, а љубави, добротe, а особито понизности нема у њој ни од лека. Што може показати читав низ предака, што вечито обилази цркве и што сваке године иде да се поклони гробу неког славног прогнаника: тако је охола, тако много о себи мисли и тако дубоко презире све остале ближње своје, да се збиља не може живети шњоме. Непрестано задубљена у науку о поштовању бога, изгледа као каке свете моћи. Она држи

за вредно само се с Богом разговарати, и Бог мора заиста веома добар бити, ако је слуша.

Под тобожњом заштитом те тајанствене богомољке ужива мала грофица неограничену слободу и служи се њоме преко сваке мере. Пробавља зиму у Паризу, где обично сваког месеца утамани по два коња и једнога кочијаша, само да може свако вече одиграти по један вретен котрљанака на пет шест различитих игранака, па је на једанпут спонаде жеља за сеоским миром. Дође тетци, скочи на коња па хајд' у трк: камо — то се не пита, само да се језди. Веома често долази у дворац малујетов, где јој честита домаћица указује наклоност, којој се не могу довити. Према мушкима поверљива, са женскињем безобразна, мала грофица излаже се с једне стране гдешто и нечедним почастима, а с друге зависној мржњи. Не марећи за јавно мишљење, чини се, да радо прима и најпростије кађење тамјаном галантерије, али што јој је нада све нужно и без чега не би могла живети, то је халабука, непрекидно кретање, вејавица, раскош светска, а све то до граница крајње раскалашности. Свако јутро, свако вече и сваку ноћ треба јој: лов без душе, у коме она на коњу предњачи Као махнита игра на новце па односи све новце из банке. Игра бесан котилон, којег предводи до зоре. Једна једина станка, један једини час одмора и разбора — чега неје ни кадра — убио би је. Нигда неси видео живота тако препуна а уједно празна, нигда тако непрестане а уједно и јалове радње.

Тако она проводи живот хитро и без одмора, дражесна, безбрижна и неука као и хат јој. Када јој дође суђени часак, та ће женска пасти из ништавила свога немировања у ништавило вечитога мира, а никада ни сенка како озбиљне помисли, ни најслабије познање дужности, ни најмањи облачић како мисли, достојне створа људскога, не ће се дотаћи ни у сну узаних могућана, што по их крије њено чисто, весело и бенасто чеоце. Могло би се рећи, да ће смрт, дошла кад јој драго, наћи малу грофицу онаку, како је изашла из колевке, када би се смело помислити, да јој је отуда остала невиност, као што јој је остала дечинска ћуд.

Има ли та махнита женска глава душе? — Ја сам изустио реч ништавило. И заиста не могу докучити, што би могло преостати иза овога тела, када му нестане сујетне грознице и онога фриволнога духа, који као да га једини оживљује сада.

Ја познајем добро овај јадан свет, те не ћу пресуђивати ту жену по оној граји, што су дигли на њу оне старе вештице и

неколико сунарница, које госпођи Палмовој завиде оно, што је збиља заслужно на њој. Али у женској способности, што ти је ево нацртах, има што мене вређа већма, него ли и сама неморалност, а што се не може лако одлучити од ње. И тако у пркос својој жељи, да ни у чему не будем настрањак, не могах се ипак савладати, да се придружим поворци поштоватеља, што их госпођа Палмова повлачи за својим колима. Не знам

„Да ли силник опази, да му у двору мене нема,“ али ја бих рекао, да је опазио, судећи по погледима, који казују неко снелбивање од чуда и презирања, к њима би ме катшто ошинула мимоходом; али ипак много је природније одбити те непријатељске знакове на антипатију, која раставља два тако различита створа, као што смо нас двоје. С тога и ја њу каткада мотрим с оном зачуђеношћу, коју у сваком створу, што мисли, мора побудити наказа таког психолошког појава. Тим начином ми смо се једно другом одужили.

Требало ми је рећи: бесмо се одужили; јер више, душе ми, несмо дужни једно другоме од онога злосретнога догађаја, који ми се десио јуче на вече и по ком сам у међусобном разрачуњавању далеко претекао госпођу Палмову. — Већ сам ти рекао, да је госпођа Малужетовица, не знам по којој танко испреденој хришћанској љубави, управо срцем и душом наклоњена малој грофици. Јуче се разговарах с њоме у једном куту дворане. Узех си слободу, те јој рекох, смејући се, да та оданост, која долази од женске као што је она, даје и другима рђаве примере, и да ја никад несам право дознавао онога места у јеванђељу, где се повратак једног јединитог грешника слави више, него постојана врлина хиљаде праведника, и увек ми се чинило, да се тим слабо храбре праведници.

— Пре свега, рече ми госпођа Малужетовица, праведници не ће клонуту духом; а друго — нема их; већ ако сте ви може бити тај?

— Ја не, шта више рекао би да сам са свим нешто друго.

— Од куда вам дакле право, да тако строго судите о вашем ближњем?

— Ја госпођу Палмову не признајем за своју ближњу.

— То је веома лако казати. Госпођа Палмова, мој господине, рђаво је отхрањена, зло се удала и увек су је мазили; али, верујте ми, то је прави драги камен у свом природном стању.

— Моје очи не виде ништа друго него груду.

— И будите уверени, да треба само вешта мајстора, мислим ваљана мужа, који ће га избрусити и угладити.

— Допустите ми, да унапред пожалим вајара, који ће се тога посла примити.

Госпођа Малужетовица поче тапкати ногом по ћилиму, и даде још неколико знакова нестрпљивости, коју ја у почетку не знадох протумачити, знајући да неје ћудљива жена; али ми за мало засијне пред очима, и ја бих по све рекао, да сам у тај пар погодио слабост и једину махну те честите старе госпе. Она као да иде међу оне, које би цео свет редом поженили и поудавали, и у својој хришћанској жељи, да спасе малу грофицу од пропасти, као да је у потаји наумила била, да и мене шњом заједно сунуврати у њу. Проникнут тим смерним уверењем, почех се бранити, што ми се сада, кад промислим, чини веома смешно.

— Боже мој! рече госпођа Малужетовица, кад се сумњате, да је она читањем...

— О томе се не сумњам; али се сумњам да ли уме читати.

— Хајд' да говоримо озбиљно! Што јој имате приговарати? Де, да видимо, рече госпођа Малужетовица раздраженим гласом.

Ја хтедох једним ударцем разорити сањарију маркизину о женидби, којом се, као што ми се чињаше, занела маркиза. — Ја јој приговарам, одговорих, што на видик свету удешава призоре, који страховито разјарују и човека обична као што сам ја. На што да се поноси својим ништавилом и пуком опачином. Ја не вредим много, то је истина, и немам права судити о другоме; али у мени, као и у свакој светини, што полази позоришта, има нешто разума и моралности, која се узбуђује, кад гледа чељаде, које се отресло намети и врлине, те тако не да, да тако чељаде однесе победу.

Стара се госпа још већма разљути: — Па зар ви мислите, да би је ја примала у свом дворцу, да заслужије све оно камење, којим се оговарање баца на њу.

— Ја држим, да ви не можете ни о коме што зло помислити.

— Неје него! Ја вас уверавам, да тиме не доказујете да можете у што проникнути. Те којекаке приповетке о љубави, што јој се подмећу... несу јој ни најмање сличне и приличне. Она је дете, које још не зна, што је то љубити!

— О томе сам уверен, госпођо. То довољно доказује и њезино очијукање са сваким. Шта више ја бих се готово закleo, да је у блудње њене не наводи нити машта нити страст, и да им се тако не може ни у чему изговора наћи.

— Ох, боже мој! повиче госпођа Малужетовица склопив руке; ћутите, молим вас, то је јадно дете, од свега света остављено... Ја је познајем боље него ви... уверавам вас, да под оном и сувише несташном спољашношћу, што и сама признајем, та женска има на послетку толико срца колико и духа.

— Та то је управо оно, што ја мислим, госпођо; толико једнога колико другога.

— Ах, та то се заиста не може поднети! рече госпођа Малужетовица, спустив руке, као кака очајница. — У тај мах видех где се живо миче застор, којим беху у полак застрта врата, уз која сеђасмо нас двоје, ја и госпођа Малужетовица, а мала грофица, оставив скровиште, у које беше дошла играјући неку друштвену игру, показа се за час на вратима, да је видимо, и тада оде у своје друштво у неку малу оближњу дворану. Ја погледах госпођу Малужетовицу: — Како то, зар је она овде била?

— Да како! Ту је била, слушала нас је, пак нас је и видела. Ја сам вам узалуд давала свакојакних знакова, — ви ме не разуместе.

Остадох мало збуњен. Беше ми жао, што онако немилице нагрдох ту младу жену, тим више, што ми не беше управо толико стало до тога, да је корим, колико тек да се препирем. Истина, да на послетку не марим много за њу; али ипак не могах слушати, да је ко хвали. — Па шта да радим сада? запитах госпођу Малужетовицу. Она се за час промисли и одговори ми слежући раменима: — Вере ми ништа, то ће бити понајбоље.

Када је чаша препуна, прелије се и од најслабијега потреса: тако и мени с мале неугодности тога призора омрзну још већма живот у овом месту од раскоши, које ми се од мога доласка никакo неје могло да допадне. То непрекидно весеље, то грчевито кретање, та трка, то играње, тогошћење, та халабука непрестаног светковања већ су ми дозлогрдили. Љуто ми је жао времена, што сам потрошио на читање и истраживање ствари, које се не тичу мог званичног задатка а којима сам се тек мало примакао цели; жао ми је обвеза, којима сам се по својој слабости, обвезао својим драгим домаћинима; жао ми је моје долине Темпе, а нада све ми је жао тебе, Павле мој. Има, истина, и у овом маленом друштвеном кругу врлих душа, с којима би угодно и узвишено било упознати се и опријатељити; али њих неколико губе се у овом метежу обичних светских људи, па их је од њих отргнути мучно. Господин Малуже и жена му, а и сам Брељи,

када му луда љубомора допусти да може употребљавати своја племенита својства, просвећени су умови и честита срца; али већ и сама разлика у годинама створила је дубоку провалу између нас. Што се тиче млађих, мојих вршњака: они се, мање више, поводе за госпођом Палмовом. Ја на тој стази не могу за њима ићи; и то је већ доста, да су према мени хладни, и видим да ме мрзе. Мој ми понос не допушта, да пробијам тај лед, ма да су ми двојица тројица између њих добри и показују, да су рођени за нешто више, него што је живот, којим овде живе.

Ја се овде често питам: да ли вредимо нас двојица, ја и ти Павле, што више, него ова весела браћа овде. Нама је тако исто толико стало до части и поштења као и њима, али они цео живот олако узимају, па се само о томе старају, да добро живе, да се обогате; ми пак живимо духовним животом, па смо живи патници. Који је од та два живота бољи? Мени све долази, да ми наљичимо на сфинге, које од толико векова узалуд чекају у пустињи на загонетну реч. Чекајући на то, остани, мени за љубав, и на даље сетан, невесео, јер та је сета и учинила, да се моја душа, којој не није више никака радост на овоме свету, сродила с твојом тако исто тужном душом до гроба.

(Наставиће се.)

НАШИ ЈУНАЦИ.

(Посвећено спомену Косте Руварца.)

У часу мрачном, тужном, туробном
 Ја почех роптат' у срдашцу свом;
 И позвах бога, да се с њиме прем,
 И рекох, да му замерити смем
 Због мука многих, што их нати свет —
 И што се мучи, када мора мрет'?
 И још му рекох: Што за грдни труд
 Ти дајеш дарак тако мален, худ?
 А многи с' бори и јунакује —
 А смрт га прека у гроб закује!
 Бадава јунак био тол'ки бој,
 Бадава с лица лио крв и зној,
 Не прими дара за свој голем рад —
 Већ паде тужан — јоште чио, млад!
 Зар тако људски ти помажеш род?

Зар ко да сади — а не бере плод?
Та зар да мис'о, што у њему ври,
Не сазре никад, кад му велиш: „Мри!“
И тада, браћо, к'о да зачух глас:
„Роштање твоје роди мутан час!
И ма да сјаји твога ока сев,
Опет је слепо — јер га мрачи гњев!
Утоли срца неразборни шум —
А пусти сада, нек ти збори ум!
... Ја створих свет — ја првих људи цар,
Ал' њима дадох неоцењен дар;
И тиме даром уздигох вас ја
Над сва створења, над дела ми сва,
И мени равни постали сте ви,
Са мном се прете — као сада ти!
А би ли смео, да сам господар,
Да немаш ти — слободe свети дар?
Слободу имаш — воље јаку моћ.
Није л' ти она твој на земљи вођ?
Ил' сада желиш другог вођу зар,
И нећеш свој да будеш господар?!
Судбину своју кује сваки сам,
И диже себи тамницу ил' храм.
И јоште рајем може постат' свет,
Кад љубав свије око људи сплет. —
... Ал' награда је многом мала, је л'?
Зар награда да буде делу цел?
У коме трену дивне мисли сјај,
Зар награду да иште за њу тај?
И да му дадем васелену сву,
Зар би је дао он по цену ту?
Та награда је њему чиста свест —
Та награда је дивне мисли вест!
Не! јунак неће продат' узор свој,
И за њ ће радо почет' тешки бој,
И даће живот за њ на жртвеник,
Да узор свој обуче у облик!
Не сиће л' с неба син ми љубљени,
Да смрћу спасе народ згубљени?
И падне л' јунак — зар и мис'о с њим
Да нестане, к'о лаки прах и дим?
Не! мис'о дивна увек остаје

И тад својином свију постаје;
 Јунака дичних хиљади се број —
 И сви се куну жртвоват' се њој!
 К'о семе једно, једно зрно тек,
 Кад земљи падне у загрљај мек,
 Из њега никне плодоносан стас,
 И нова зрна грли један клас:
 Е тако мис'о онет проникне,
 И сто срдаца махом проникне,
 И сто срдаца дан је веже струк,
 И сто срдаца један среће звук!
 У мисли тој и јунак живи сам —
 А светле мисли вечно гори плам!
 ... За мис'о силну слаба ј' једна груд,
 И један човек слаб је за њу суд,
 И пући мора њоме напојен —
 Ал' више срца носе тисак њен!
 Па за то сложено — сви у загрљај,
 У братски сплет — у братски суслетај!
 А спомен ваш — и ваше хвале знак
 Јунаку биће свагда дарак драг!"

И глас умукну... Мени сијну вид,
 А лице моје покри рујни стид.
 Ја вијнух поглед у небесни свет,
 А душу моју прође трепет свет:
 У светлом реду кроз небесни двор
 Јунака српских лебдио је збор;
 На лицу им блаженства рајски знак,
 На челу венац — дивне славе знак!
 Ја падох доле — дадох свети дуг,
 Из срца мога прну уздах дуг:
 О браћо света, ал' сте дивни ви —
 А како мали — премалени... ми!

И. Ђ.

ЕМАНЦИПАЦИЈА СРПКИЊА.

Јавно предавање

Драге Дејановића.

(Свршетак.)

Питате: шта ће рећи свет?

Ништа! Нека рекне ко шта хоће, јер ће нам то лудо пи-

тање везивати руке све дотле, докле год туђинске све јавне послове у својим рукама не узимају, а ми ће мо се онда тужити и јадиковати, као и наш трговачки свет што се јада, да је цела светска трговина у чивутским рукама.

— Шта ће рећи свет?

Ништа! Да шта вели тај исти свет за оног младића, који се читав дан лицка, кити и намешта, а никаква занимања пред собом нема, него хоће да свет гледа његову лепоту, и његово лудо схватање цељи живота човечијег, који са скрштеним рукама чека да му се која имућна женскиња приљуби да га својим имањем храни и издржава. Знам да ћете све листом признати, сестре моје, да је таки младић права лењштина који ће женино имање, ма колико било, за кратко време похарчити, јер никакве радње пред собом нема. Свет ће о таком младићу врло рђаво судити, и тај свет има потпуно право, али и онда би потпуно право имао, кад би и нама женкима тако судио, јер смо ми све равне таком младићу, који само троши а ништа не заслужује.

— Шта ће рећи свет?

А помаже ли нам онда тај свет, кад због невештине наше и нерадње пропаднемо? Шта се нас тиче шта ће рећи свет, кад ми не чинимо никакво зло, које би нас обешчестило. — Тога питања само онда треба да се бојимо, кад хоћемо какво зло да учинимо, а у добру и спасоносну делу никако!

Ми жене треба да победимо те страшне предрасуде, треба да се оканемо тога помисла: шта ће свет рећи? јер та нас претња у сваком раду скучава. Те предрасуде треба један пут победити, па онда треба да тражимо места у друштвеном животу, које ће нам будућност осигурати. Почетак је тежак, ал' време донело је у наш народ ту нужду, па ако што пре не почнемо, врло ћемо се закаснити. Стране женске без нужде почеше, само што су увиделе, да им на срећу отаџбине иде, а ми у нужди па спавамо мртви сан.

У страних народа са сваком десетином година све већма нестају те предрасуде, које жену од општег јавног рада уздржавају. И жене наше туђиначке околине још су у овом нашем јадном стању, али не треба да се на њих угледамо, него треба да саме почињемо, јер ћемо се уверити да не ће проћи још ни једна десетина година, оне ће се стрести тог рђавог обичаја и пренути духом јавне радности. Ми би могле пре њих, јер ни на нама несу челичне свезе нехатости и несвести. — Почнемо само, па ћемо се уверити да нас је само тр-

ње у тој проклетој натражњачкој загради држало, а ми то трње можемо лако згазити или прекорачити, па да се ни најмање не повредимо.

Истина, да има јавних радња, које ни мало не приличе женској природи, ал' морамо признати, да их има и таквих, које мушкима опет ни најмање неприличе, ал' зато их опет мушки уче и раде, и то због тога само, што траже бољу прилику, да могу више заслужити.

Од прилике ови би послови сходни били за наш спол: женски кројач, ципеларски, сајцијски, пекарски, колачарски, бојацијски, ткачки, рукавичарски, куварски, посластичарски, стакларски и др. послови. Ја знам, да ће се многе сестре смејати моме разлагању и мњењу, ал' тога се ја ни мало не плашим; ја се само тога јако плашим, што ће на сваки начин женски свет због те несвести остати у данашњем жалосном стању.

Али разаберите се, сестре моје, из те тешке несвести, па нека се у вама пробуди радени живот, јер ни један и никакав закон нама женскињама не забрањује, да који од ових заната обучимо, него је томе само наша нехатост на путу. — Зар ви не знате, сестре моје, да у северној Америци, где је народ овог столећа тако у просвети коракнуо, да је готово за час надмашио нашу Јевропу која је од заманде као најпросвећенија призната. Тамо се сад и женскиње одају највишим наукама и највишим уметностима, које су готово до тог ступња дошле, да ће скорим у наукама и у вештинама својим мужевима равне бити. Колико имају они женскиња, које у највишим факултетима науке, као професорке, предају. „Ви би се зачудиле, како једна млађана, од осамнајест година женскиња, већ бркатим и брадатим ученицима, који су много старији од ње, предаје науке из више математике у академији Уестфилској!“ пише један Енглеz својим рођацима. — Колико имају они учитељица, колико доктора филозофије, доктора медицине, а сад у последње време читасмо да је једна учена женскиња добила допуштење да врши саме свештеничке дужности. Код нас би то врло чудно изгледало, али то код њих неје ништа страшно него уважавају напредну појаву у народу своме.

Можда вам, сестре, неје познато, да тамо у горњој Немачкој има једна чувена женскиња, госпођа Сиболдова која је примерно свршила лекарске науке и сад је на гласу као вешта лекарица женскога сполa. Тим је заслужнија, што само женскимa услуге чини, јер су болести код жена сила многобројније, него што су код мушких. Иста је женскиња и мати и ваљана кућаница, она има каде да врши и своју природну и уметничку задаћу, и да

ради за своју породицу и кућу; али да је како год остала самохраном, сиротом и несретном девојком, ипак би свој позив примерно испуњавати могла, па од каквог би јој онда спасења било то занимање и та заслуга! Оваких примера у Енглеској има тисућама.

Оне не гледе и не питају шта ће свет рећи, него гледе да се ослободе од оне женске лењости и незнања, које је данас само код дивљачких народа. Ал' ту неје ни чудо, јер не признају да је жена човеку равно створење, него је држе да је створена само за уживање и послугу мушкоме. Па хоћемо л' и ми њиним трагом?

Учимо се, сестре моје, умно и телесно радити, па ће нам та наука уништити оне грдне мане и предрасуде, које су због беспослице тако страшно за наш женски свет пријонуле, да ако још дуго то устраје, постаћемо још веће робље незнања и невештине. Онда мужеви нека стварају фондове, у које ће небројени новац скупљати и помагати нам у нашим нуждама, које ће онда још много чешће на нас наилазити. — Само зрело промислимо, па ћемо се уверити да сиротиња и вечито девојаштво, па онда оне мане, као што је: радозналост, оговарање, недотупавност, сентименталност, кинђурење, мода, рахатно уживање и др. несу женске мане, него су мане и зла беспослених, лењих, невештих и од дуга времена мучених људи, јер то од туд долази. — Код научних и радених људи и жена те су мане већ давно нестале и утаманиле се.

Учимо се умно и телесно радити, па ће нестати тих многих несрећа у брачном животу! Наш живот осигурајмо каквом радњом која ће нам кућу издржавати моћи, па онда не ћемо стрепити од жеље, хоће ли нам се какав човек понудити да нас храни и издржава. Онда ће нас и мужеви умиљатијим погледом погледати кад се увере да и ми све само не трошимо, него и да заслужујемо и зарађујемо кући својој. Онда ће се врло мало наћи женскиња у нашем народу, које су због своје сиротиње или неугледности неудате остале.

Учимо се умно и телесно радити, јер кад дође време, оно одсудно по нас, запитаће нас српство: а шта сте ви жене урадиле за напредак народа свога?

Учимо се, па да се не постидимо, него да му будемо cadre у очи казати, да смо радиле заједнички с мужевима нашим за ради боље српске будућности; да будемо cadre казати му, да смо му отхраниле имућне, научне и радене синове и ћери које су вредне српскога имена!

ХА, БОГА МИ . . .

(из „ДРУГОГ ЈЕКА.“)

Цветом женским тебе зову,
Клања ти се тај свет бео,
Ал' ко ја те, нико јоште
Тако лепу не видео!

Црна је се бура дигла,
Звиждукале пушке мале,
А тебека, женску страну,
Нежне бриге обхрвале.

На један пут диже главу,
Сенуше ти очи црне:
„Ха, бога ми, за слободу
Ко да у смрт не нагрне!

Барјака бих пред другама
Ја носила по сред боја!“ —
С усана ти зар се осу
А заблиста душа твоја....

Има Србин миш'ца доста
И има ће барјактара —
Док у груд'ма таким буде
За слободу тога жара!

А бердар.

КЊИЖЕВНОСТ.

Јелисавета кнегиња црногорска. Драма у пет делова написао
Ђура Јакшић, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

(Наставак.)

Модерна жена? Збиља: шта је модерна жена? То је нова, обновљена, прерођена жена, друкчије него што беху вршњакиње Медеје, Федре и Јелене, Клеопатре и Месалине, Јудите и Деборе. Модерна жена само тако може нешто значити, ако је хришћанска жена. Јеванђеље је најсилнији обрт, најсајнија епоха у повесници жене; и свака сјајнија тачка у образованости хришћански народа, у којој се прелива и који женски зрачак, позајмила је тај зрачак од онога сунца, што се зове блага вест, јеванђеље.

А шта је то, што хришћанску, што јеванђелску жену толико разликује од остали, од пређашњи жена? То је већа дубљина женског осећања; то је неко задовољство, неко уживање у трпњи обасјано блаженим уверењем, да ће се и греси опростити, да ће свака грешница покајница наћи свог спаситеља; то је неки понос у патњи, нека самосвест, која презире спољне доказе уну-

тарње врлине, права женска свест, женски понос; то није више усколебано море, као што беше Медеја и друге јој, да разбија поверљиве пловце о мукло стење: то је мирно, тијо, глатко, прозрачно језеро, у ком се огледа високи брег, мушка глава, те се у бистру душу њену исто тако далеко удубљује, колико се далеко узвишује у громовни живот.

Не велим да је јеванђеље створило тај живаљ у женској души, не велим да га пре није било; било је гркиња, које би већ и по овоме што ми о њима знамо биле cadre узвисити се до јеванђељски висина ил' управо удубити се у јеванђељске дубине, да им није сила друштвени обичаја претегла нежну основу гвозденом поучицом. Није бадава она жена, која је приволела богочовека, да се милостиво огреши против свог завета, неспасавати никога осим народа израиљског, није бадава та жена била гркиња.

„Вера твоја спасава те!“ рече назаретски лечник боној тиркињи. Могао је рећи и „љубав;“ ал' шта и јесте друго вера, него овејана љубав? Чиста љубав је као и добро вино: Љубав, која је прешла екватор љубоморе или сумње, а није се укиселила, та се љубав зове вера.

Само у такој љубави, само у такој вери даје се замислити хришћанска жена. И песништво хришћански народа изводило је из те основе своје најдивније облике женске, своје Беатриче, своје Химене, своје Јулије, своје — Мериме.

Па ипак се из такве основе не да извести ни једна трагична уначица, која би се могла мерити са прехришћанским делијама, не велим с гркињама ал' ни са ћерима магловитог севера, ни са Кримхилдом, којој, је Хебел онако згодно место одредио у својим „Нибелунзима“, учинивши је више персонификацијом судбине, него драмском покретачицом, у колико се год онака мушкобана дала потиснути у тај круг.

Незгода потезања хришћански жена на врлове трагедије понајпре је у томе, што такви врлови по пасивној природи своје основне замисли, која се сасвим слаже са основом женског организма, не могу бити покретачи никакве радње, ако неће изневерити свој род.

Но могло би се помислити, да баш та изневера може бити најзгоднији повод заплету, да баш у томе лежи трагичност. Јуначица, која се подуватила задатка, што прелази не само њене особне већ и силе њеног рода, пада под теретом неодољиве борбе спотакнувши се о ову ил' ону обичну слабост. Така је јуначица шилерова „девица Орлеанска.“ Но никад неће бити така јуна-

чица озбиља трагична, као што ће то бити јунак у подобној заблуди; јунак што га гледамо, како се латио превеликог необичног, несавладног задатка, па га на послетку савлада слабост обичне самртности. Јер у таког јунака смо се навикли, да се свом својом снагом баци на савлађивање необичног посла, који му у осталоме доликује, а обичне своје човечије слабости изгуби из вида. Па то баш и јесте што чини, да смо болећи према његовој судбини, да нас је жао толике пропале снаге, у толико већма жао, што морамо признати, да ипак није могао радити друкчије. — Сасвим противно у јуначице. Она до себи развија већу снагу у подлегању својим природним слабостима, него што би је могла покренути на савлађивање необичног свог подувата, који је односи ван домашаја свог рода, у оне зрачне висине, у којима по склопу своји душевни плућа, није навикла дисати. Њена намера не само да је необична, већ је нешто више ил' управо даље: не доликује јој. То може учинити, да јој се чудимо, ал жалити, озбиља, од срца жалити не можемо је. Тако нам долази свака јуначица од крви „девице Орлеанске,“ која је у својој врсти тип.

(Наставиће се.)

ПОДЛИСТАК.

Пероз.

Историјска новела, од М. Јокајије.

(Наставак.)

IV.

Но сама ствар не оста на том. Кад дозна Тиридат, како му је осрамоћена сестра, закуне се, да ће перозовом крвљу опрати њагу с ње.

Ствар се дакле једино Пероза тицала, с тога донесе му једном краљ Барам сабљу и рече:

— Сине, време је већ, да будеш човек. Увиђам, да пророк не ћеш никад бити, ал' се надам, да ћеш бити добар јунак, с' тога ево ти красне сабље, опаши је о јуначко бедро твоје.

— А што ће ми тај незграпни нож? запита Пероз.

— Какав је залобај онакав ваља и нож да је. Јерменин Тиридат незграпан је и велик, за то ваља да је и нож велик за њ; ти си му осрамотио сестру, за то те позива на мејдач.

— А ја му не ћу ићи.

— Ти си луд Перозе! повиче старац страсном жестином.

— Луд је Тиридат, а не ја. Зар ће се његова сестра махнути бојења ако се нас двоје побијемо?

— Ал' он те пред целим двором изазва на мејдан говорећи, да си кукавица ако му не изађеш на бојиште.

— Е па шта је онда?

— Рећи ће целом свету, да је јединац краља Барама страшљива баба! Историци ће те међ најнезнатнијима и најгорима споменути у својим списима; страни ће народи твоје име спомињати, кад хоће кога да грде и руже, а персијски народ црвенеће до века, кад се тебе сети.

— Зар ћу тада мање живети?

— Ал' чуј; Тиридат се закleo на живот и смрт, да ће те ма где и ма кад пробости.

— Но тога се већ не бојим! повиче Пероз поуздано.

— Па шта ћеш радити? запита Барам радосно мислећи, да се већ пробудио дух његовоме сину.

— Бежаћу испред њега, поћећу се на дрво, па нек ме убије ако може.

Барам тешко уздахну, и повиче:

— Мој син је луд!

Па се опет окрену к' њему:

— Перозе, ако се нећеш ти борити, онда се сам морам тући с Тиридатом; један мора својом крвљу опрати страшну љагу, коју си ти нанео.

Пероз потамни; очи му се пунише сузама, окрену се и гласно јецаше.

— Узми дакле сабљу, ако не ћеш, да се пролије моја крв; три дана још ти заостаје, да се научиш тући? сад ћу ти послати мајстора, који ће те научити, како ваља кретати мачем, кад се брани и кад се напада, а после три дана остаје ти, да избереш мене ил' себе за бојиште.

Краљ се удаљи; не прође много за тим, а мајстор приступи к' Перозу, који је једнако стајао замишљен у својим детињаријама.

Мајстор опица Пероза од главе до пете, и похвали га казујући, да су му мишице као у јунака, и стаде га намештати, као кад се бије. Пероза мину језа, кад се дохвати сабље.

Мајстор беше ваљан борац, ал' рђав говорник, те је с' његовим речима само плашио Пероза.

— Пази добри мој Перозе! рече мајстор, кад га намести у положај борачки. — Дигни мач више главе, а лакат нек ти је чврет, — тако; сад ако добро намериш ударац, баш у чело ћеш згодити противника, те ће му се сав мозак распрштати.

Пероза мину гроза и шкрипну на ту нејестетичну експликацију мајсторову.

— Ако пак истим ударцем већом снагом махнеш, онда ће се тело противниково на две поље располовити.

Пероз примети мајстору, да би то од њега одвећ непристојно било.

— А сад држи сабљу косо, да јој оштрица циља у врат противника, лупни сабљом мало појаче, глава његова откотрљаће се к' твојим ногама.

Пероз трже ногом на страну, као да већ на земљи лежаше крвава глава противникова.

— Ако удариш с' лева на подигнеш врх од сабље у вис, онда ће глава одскочити с' рамена горе, оданде ће тек доле.

Пероз потрча на страну, да не падне на њ!

— Ал' сад краљевићу, сад пази, јер то је од свега најважније. Кад се огледаш с' непријатељем, подигни мач као да бајаги хоћеш да му главу одрубиш, на то ће и противник подићи свој, да се брани. Чим то учини, а ти брзо клекни, ухвати с' левом руком балчак противникове сабље, а с' десном прободи га испод панцира, и врх твога мача изаћи ће му на леђа.

Пероза спопаде већи и већи дрхат; мач му се као клас вијаше у руци, а на последње речи мајсторове грозећи се баци га из руку, и кријући лице плачући мољаше мајстора, да му тако гадне ствари не покажује и не прича о њима.

Мајстор се пренаде од чуда; оде краљу Бараму, и заче 'вако да теши оца:

— Светли краљу, твој син је луд!

НАРОДНЕ ЗАГОНЕТКЕ.

(Из рудничког округа.)

Шта ми ти је шта?

Нешто врда око брда, врло пази ће улази?

Пчеле.

Мртав човек, нит има веру ни душу, а сав му свет верује?

Кантар.

Ја почук носим на бедри, ја почукнем тебе, а ти тога до тебе, а он тебе те тебе.

Брава и кључ.

У дан јалово, у ноћ стеоно?

Кревет (постеља.)

Шта се ни цара не боји?

Дете.

Порасла кита ракита, и на њојзи 12 ступова, на сваком ступу по 4 гњездета, у сваком гњезду по 7 пилића и свакоме се пилету име зна?

Година, месеци, недеље и дани.

Иште кмека два кундека, иште кунда манде?

Дете сисе.

Шара вара по потоку шара, у ђунићу на пањићу спава.

Пуж.

По дну псећа шана, по сриједи божије слово, а по врху ђавоље семе?

Кукуруз.

Шилибићи везу, шилибићи плету, а сваки дан голи иду?

Прети.

Црно малено име му јаук?

Трн.

Полећеле челе прелећеле, на их срела тутунгуска, на их ништа: куд летите челе прелетеле; куд летимо да летимо теби ништа нечинимо?

Варнице и греда на тавану.

Сав свијет помре, а један старчић са кошчаном свиралицом засвира и цео свет оживе?

Петго.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

* Стојан Новаковић позива на претплату на нову књигу под насловом: „Устанак у Боки которској 1869.“ коју је са чешкога превео и од које је чист приход наменио Србима Бокељима. „У књијници тој није просто написано оно што се по новинама читало, него је писац братског народа с гледишта истог нашег покупио из најпоузданијих извора што се до сад о бокељском устанку зна. Испред овог излагања устанка, долази најпре реч о земљи и становишту, о историји Боке Которске. Иза овога описује се повод устанку, тврдиња Драгаљ и околина, први крвави сукоб, црте о устаницима и песма устаничка, прокламација устаничка, адреса далматинска, стање у Котору, полазак војске на Драгаљ, војнићево писмо о устанку, напад и освојење тврдиње Стањевића, напад на Будву, полазак јовановићев на Драгаљ, суђење устаника, затварање рисанског кмета, зађевице с устаницима, напад устаника на Космаћ, целати и вешала, операције војске против устаника, полазак Шенфелдов на Браиће и Космаћ, полазак на Кривошије, последице, начин устаничког војевања, преговори и завршетак. Начин излагања је кратак и разумљив. Осим тога уз књигу иде карта бојнога поља и пет слика, на којима се представљају: Далматинци у њихову народном ношиву, Будва, Котор, Кривошије и Далматинац морнар. Преводац се постарао да исте те слике добије и за српско издање. Цена је овој књизи 60 нов. а. вр. Сва писма с уписаницима и новцима, који се имају напред поло-

жити, шаљу се само г. Стевану Рајичевићу, фактору државне штампарије у Београду. Књига ће бити готова најдаље до краја марта месеца.

* С и м а П о п о в и ћ позива на претплату на дело: „Хиљаду и један дан на истоку од Х. Боденштата.“ „У њему ће,“ вели превађач, „упознати се читаоци са красним земљама једне стране истока, са његовим народима и народним обичајима. Нема ни једне знаменитости ни лепше појаве у тој источној сунчевој земљи и ни једнога покрета у срцу осетљивогa Ђурђијанца или лепе Ђурђијанке а да није овде најживље нацртао слављени песник. Читаоца ће у толико више занимати ово дело, што је у њему све песничким духом задахнуто и песничким речма исказано. Боденштет је у своје занимљиво приповедање о ономе, што је на истоку доживео, уплео и око 40 красних источних песама. Од тих песама припада већи број његовоме учитељу Мирзи Шафији.“ Дело је подељено на 3 књиге. Прва ће изнети око 18 штампаних табака на лепој, глаткој хартији и стајаће 50 нов. а. вр. Мислимо да није нужде читалачком свету препоручивати како ово а тако и дело, које г. Новаковић преводи.

* П е т а р Д е с п о т о в и ћ, учитељ у III. и IV. девојачком реду у Сомбору, позива на претплату на књигу: „Зао друг“ приповетку, коју је „Матица српска“ преценила и писцу за њу награду дала. Књига ће изнети 2 штампана табака. Цена је књизи 15 новчића. Новци се напред шаљу а скупљачима припада једанаеста књига за труд. Ако ова књига одзива нађе издаће писац и другу своју приповетку под насловом: „Занат је златан.“

* В е л и м и р А н т и ћ, техничар III. год. на вел. школи, хоће да изда књигу: „Зашто — зато“ или „тумачење природних појава написао др. Е. Бреве,“ а коју је он на српски превео. Цел ове књиге је да „решити више од две хиљаде питања из природних наука и то тако, да их и ум малог детета може схватити.“ Књига ће изнети три свеске а свака свеска 7—8 штамп. табака и стаје 65 нов. Рок претплати траје до краја марта о. г. а књига ће изаћи око Ђурђева дне. Новци се шаљу преводиоцу или ти Стојану Антићу, адвокату у Београду.

* У последњем броју нашега листа огласили смо у библијографији, да је изишла: „Беседа Емилија Кастелара о основним правима човечијим,“ коју је он говорио у седници шпанских кортеса. Истина да је име кастеларево нашој читалачкој публици познато, јер већ су три беседе његове на српски преведене, али ипак нам се не може на ино а да по ново не обратимо пажњу нашег читалачког света на ове ретке беседе. Кастелар је са свога говоришта тако се прославио, да му се име по целом свету прочуло, да му беседе на све језике готово преводе. А заиста се и има шта преводити, јер његова је свака беседа савршена, она чини свагда потпуну целину, из сваке види се силна оштроумност, огромно знање, говорнич

ки полет и савршена техника говорничка тако, да свака његова беседа силна утиска учини и то не само на присталице републиканске странке, којој је Кастелар вођ, но и на саме противнике му. Његова беседа о „монархији и републици“ броји се међу најсавршеније беседе, које су говорене од како је света и века. Стога мислимо да ће сваки одобрити, што поменуте беседе и у српском преводу излазе, и што се и засебно прештампавају. Ово ће бити од девојачке користи: прво читалачки свет наш добија прилике, да их по ново проучава, јер ма да је свака кастеларева мисао јасна као сунчани зрачак, ма да му је језик и изражај прост и пуно разумљив, ипак се иште дубља размишљавања, иште се да га човек по други и по трећи пут чита, ако хоће, да скроз схвати огромну науку његову, ако хоће да са свим појми дивотну говорничку даровитост, једном речи: да ужива у његовим беседама; а друго: прештампавање ово биће у толико више од користи, што ће превађач уза сваку прештампану беседу додати и тумачења. Тако ће особито беседа „о слободи савести“ имати доста тумачења, јер је пуна навода из повеснице. Ми се дакле надамо да ће наш читалачки свет ове беседе онако примити као што заслужују и да ће се оне узвишене мисли, које се у њима изричу, све то више ширити и корена хватати и у нас, не би ли и ми једном пренули иза сна и достигли цел, за којом одавна тежимо.

Г Л А С Н И К.

* А. Х а џ и ћ председник и Миша Д и м и т р и ј е в и ћ, тајник годишњег омладинског одбора позивају омладину српску, да својим прилозима потпомогне омладински лист „Младу Србадију“ и кажу: „Како претилатни позиви годишњег одбора на леп одзив налазе и како је годишњи одбор према томе одлучио да омладински лист „Млада Србадија“ излази и да први број њезин изађе у априлу а најдуже до ускреса ове године: то се овим позива сваки брат Србин, да умним радом својим припомогне, да омладински лист осветла себи образ у народу и пред страним светом. Саставци за омладински лист нека се шаљу и то што пре председнику годишњег одбора а сваки ће се саставак, који се у омладинском листу успечата, награђивати по размеру у претилатном позиву означеном.“

Како је сваки живи упрво очи у омладину и њезин нови лист то се може с правом очекивати, да ће омладина са свију страна са прилозима потећи, како би јој лист био што бољи и како би она и себи и народу своје образа осветлала!

БИБЛИЈОГРАФИЈА.*)

Српске књиге.

ПЕТАР КОВАЧЕВИЋ МОСТАРАЦ, грађанин Шибенички. Написао арх. Герасим Петрановић. У Задру. Печатња народног листа 1870. На 8-ни 16 стр.

БИТКА КОСОВОПОЉСКА 1389. год. Чист приход одређен је на сиромашне ђаке из Старе Србије. Цена јој је 8 гр. чарш. за Србију а за Аустрију 1 фор. сребра У Београду у држ. штампарији. На 8-ни VI. и 112 стр.

Предговор је од Милоша С. Милојевића.

ГЛАСНИК СРПСКОГ УЧЕНОГ ДРУШТВА. Књига IX. Свеска XXVI. Старога рода. 1869. У Београду у државној штампарији. Садржина: О српској општини у Трету арх. Н. Дучића; — Хрисовуље Стефана краља и цара Србије и Романије, превод с јелинског М. А. Петронијевића; — Научност политичне економије Ж. Жујовића, — Грађа за фауну кнежевине Србије дра Јосифа Панчића; — Хус и Хуситска крајина, литерарно-историјска студија дра Вл. Ђорђевића; — Финанције српскога краљевства II. Извори за финансијски доходак у XIII. и XIV. веку од Чед. Мијатовића; — Прилози к историји српске књижевоости, IV. Срби Мухамеданци и турска писменост од Ст. Новаковића; — Библиографија српске и хрватске књижевности за 1868 од истога; — Радња српског ученог друштва. — Учена друштва и зборови којима Српско учено друштво шиље на поклон или у замену своје књиге.

*) Да би ова библијографија што потпунија могла бити, умољавамо лепо све издаваоце и пице наше, да би нам љубав имали послати од сваке књиге, коју на свет издаду, по један примерак, или бар потпун наслов сваке књиге.

С А Д Р Ж А Ј.

Олуја. Песма Ог. Утјешеновића — Острожинског. — Мала грофица. Написао Октав Феље. (Наставак.) — Наши јунаци. Посвећено спомену Косте Руварца. Песма И. Ћ — Еманципација Срикиња. Јавно предавање Драге Дејановића. (Свршетак.) — Ха, бога ми... (Из другог јека). Песма Абердара. — Књижевност: Јелисавета кнегиња црногорска. (Наставак) — Подлистак: Пероз. Историјска новела, од М. Јокајије. (Наставак.) — Народне загонетке. (Из рудничког округа) — Књижевне белешке. — Гласник. — Библијографија.

Издаје: Матица Српска.

Уређује: А. Х а џ и ћ.

Платонова штампарија у Новоме Саду 1870.